

Dr Adam Bojarski

Radca prawny

ORCID 0000-0001-9951-5677

e-mail: adambojarski1991@gmail.com

Urlop na przygotowanie się do egzaminu adwokackiego, komorniczego, notarialnego i radcowskiego oraz na czas trwania takiego egzaminu

Leave to prepare for the attorney's, bailiff's, notarial and legal adviser's vocational exam and for the duration of such exam

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest analiza szczególnego rodzaju urlopów tj. urlopu na przygotowanie się do zawodowego egzaminu adwokackiego, komorniczego, notarialnego, radcowskiego oraz urlopu przeznaczonego na zawodowy egzamin adwokacki, komorniczy, notarialny, radcowski. Ponadto zostały ukazane relacje pomiędzy ustawami szczególnymi a przepisami kodeksu cywilnego i kodeksu pracy wraz z wydanymi rozporządzeniami odnoszącymi się do kodeksu pracy. Zdaniem autora, przepisy dotyczące urlopów stosowanych na podstawie ustaw regulujących zawód adwokata, komornika sądowego, notariusza lub radcy prawnego, nie różnią się między sobą. Różnica dotyczy tylko przepisów dotyczących funkcjonariuszy lub żołnierzy, które w przypadku podejścia do egzaminu radcowskiego przez tych funkcjonariuszy lub wojskowych. Zdaniem autora wszystkie procedury powinny ulec ujednoliceniu.

Słowa kluczowe

Adwokat, komornik sądowy, notariusz, radca prawny, urlop

JEL: J31, J32

Abstract

The purpose of this Article is to describe a special type of holidays, i. e. holiday to prepare for the professional examination for advocate, bailiffs, notaries, solicitor and leave for the professional examination for advocate, bailiffs, notaries and solicitor. In addition, the relationship between the special laws and the provisions of the Civil Code and the Labour Code, as well as the regulations adopted on the Labour Code are described. In the author's view, the provisions on leave do not differ according to the laws governing the profession of advocate, bailiff, notary or solicitor. The derogation concerns only the provisions applicable to officers or soldiers. In the author's view, all procedures should be standardised.

Keywords

Advocate, bailiffs, notaries, solicitor, holiday

Wprowadzenie

Egzaminy zawodowe adwokata, komornika sądowego, notariusza i radcy prawnego wiążą się z ogromnym wysiłkiem psychicznym, jak i fizycznym. Jednakże ustawodawca przewidział możliwości urlopu na przygotowanie do egzaminu i urlopu na egzamin zawodowy.

Celem artykułu jest analiza podstaw prawnych urlopu na czas przygotowania się do egzaminów zawodowych i na czas tych egzaminów przysługujących aplikantom oraz innym uprawnionym do przystąpienia do egzaminów adwokackich, komorniczych, adwokata, komornika sądowego, notariusza i radcy prawnego, ograniczeń wynikających z korzystania urlopu oraz wy-

jaśnieniu ewentualnych wątpliwości związanych z ich stosowaniem.

Odrębnym wątkiem rozważań objęto modyfikację urlopu na przygotowanie się do zawodowego egzaminu adwokackiego, komorniczego, notarialnego i radcowskiego oraz zmian dotyczących zawodowego egzaminu radcowskiego wynikających z przepisów odnoszących się do służb mundurowych.

Podstawy prawne

Zgodnie z art. 78c ustawy z dnia 26 maja 1982 r. — Prawo o adwokaturze (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 1184 ze zm.; dalej: Prawo o adwokaturze), z art. 34 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tj. Dz.U. 2022 r. poz. 1166 ze zm.; dalej: ustawa o radcach prawnych) z art. c74 c ustawy z dnia 14 lipca 1991 r. Prawo o notariacie (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 1799 ze zm.; dalej: Prawo o notariacie), z art. 116 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (tj. Dz.U. 2022 r. poz. 2224 ze zm.; dalej: ustawa o komornikach sądowych) pracownikowi przysługuje prawo do urlopu płatnego w wysokości 80% wynagrodzenia, w wymiarze 30 dni kalendarzowych. Z uprawnienia tego można skorzystać tylko raz. Ponadto pracownikowi przysługuje zwolnienie od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia w celu uczestniczenia w egzaminie zawodowym.

Podmioty uprawnione do urlopów związanych z zawodowym egzaminem adwokackim, komorniczym, notarialnym i radcowskim

Przepisy regulujące uprawnienie do skorzystania z płatnego urlopu dotyczą osoby, która jest w stosunku pracy, a co za tym idzie jest osoba, która jest pracownikiem, o którym mowa w art. 2 ustawy z dnia 24 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 1510 ze zm.; dalej: k.p.). Oznacza to, że aby strona mogła zostać uznana za pracownika, musi być zatrudniona na podstawie stosunku pracy, czyli w oparciu o umowę o pracę (na czas próbny, określony, nieokreślony), powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę. Ustawodawca nie wprowadził także rozróżnienia, czy umowa o pracę jest umową o pracę na czas próbny, określony, czy nieokreślony. Nie uwzględnił także tego, czy jest to umowa w pełnym czasie pracy czy też nie. Oznacza to, że uprawnienie to wynika ze stosunku pracy, a osoby pracujące na innych podstawach niż określone w kodeksie pracy nie są objęte uprawnieniem do płatnego urlopu. Stosunek pracy musi trwać zarówno w trakcie urlopu na przygotowanie się do egzaminu, jak i w dniu egzaminu.

Dla ustawodawcy nie ma również znaczenia czy osoba ma status aplikanta czy też nie, gdyż zaznaczył, że urlop dotyczy pracownika. Należy podkreślić, że przystąpienie do, np. egzaminu adwokackiego, jest możliwe

nie tylko przez odbycie aplikacji. Zgodnie bowiem z art. 66 ust. 2 pkt 1 Prawa o adwokaturze do egzaminu adwokackiego bez odbycia aplikacji może podejść osoba posiadająca stopień doktora nauk prawnych. Czyli w tym przypadku aplikant adwokacki, który uzyskał stopień doktora nauk prawnych zanim ukończył aplikację adwokacką, może podejść do egzaminu adwokackiego, i takiej osobie będzie przysługiwał płatny urlop.

Poza tym ustawodawca nie rozróżnił miejsca zatrudnienia jako czynnika determinującego prawo do skorzystania z urlopu. Oznacza to, że z urlopu mogą skorzystać osoby zatrudnione zarówno w kancelariach adwokackich, komorniczych, notarialnych czy radcowskich, jak i osoby zatrudnione w innym miejscu pracy, np. w kancelarii doradztwa podatkowego. Urlop ma charakter bezwzględny w tym znaczeniu, że pracodawca musi go udzielić.

Urlop na przygotowanie się do egzaminu zawodowego

W przypadku urlopu na przygotowanie się do egzaminu zawodowego jego wymiar wynosi 30 dni kalendarzowych, przy czym dzień kalendarzowy rozumiany jest jako dzień pracy oraz dni wolne uregulowane w art. 1 ustawy z dnia 18 lipca 1951 r. o dniach wolnych od pracy (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1920). W literaturze podkreśla się, że ww. urlop ma charakter niepodzielny i nie może być wykorzystywany w częściach (Bocian, 2022, s. 496). Ustawodawca jednak nie zastrzegł, że urlop ma być przyznany w okresie 30 dni poprzedzających egzamin, co oznacza, że teoretyczne, jeśli strony dojdą do porozumienia to urlop ten może być przyznany w okresie wcześniejszym niż okres bezpośrednio poprzedzający egzamin.

Ze wskazanego urlopu można skorzystać wyłącznie jeden raz. Oznacza to, że na prawo do skorzystania z urlopu nie ma wpływu ewentualna zmiana pracodawcy, czy zmiana umowy o pracę, a udzielenie urlopu na przygotowanie do egzaminu zawodowego musi zostać odnotowane w świadectwie pracy.

Warto jednak zwrócić uwagę na pewien specyficzny tryb możliwości uzyskania uprawnienia do wykonywania zawodu adwokata, notariusza lub radcy prawnego. Doktorzy nauk prawnych mogą podejść bez odbywania aplikacji do zawodowego egzaminu:

- 1) adwokackiego — na podstawie art. 66 ust. 2 pkt 1 Prawa o adwokaturze,
- 2) notarialnego — na podstawie art. 12 § 2 pkt 1 Prawa o notariacie,
- 3) radcowskiego — na podstawie art. 25 ust. 2 pkt 1 ustawy o radcach prawnych,

Warto zadać pytanie czy w przypadku, gdy pracownik posiadający stopień doktora nauk prawnych w 2022 r. podszedł do zawodowego egzaminu adwokackiego i nie zdał go jednocześnie wykorzystując urlop na przygotowanie do zawodowego egzaminu adwokackiego, to chcąc podejść w 2023 r. do zawodowego egzaminu rad-

cowskiego czy może on wykorzystać urlopu na przygotowanie do egzaminu zawodowego radcowskiego?

W tym przypadku podstawa prawna będzie inna (zamiast art. 78c ust. 1 Prawa o adwokaturze będzie to art. 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych), w konsekwencji, zdaniem autora, pojęcie można „skorzystać z niego tylko raz” dotyczy:

1) „tylko raz odnośnie zawodowego egzaminu adwokackiego”,

2) „tylko raz odnośnie zawodowego egzaminu komorniczego”,

3) „tylko raz odnośnie zawodowego egzaminu notarialnego”,

4) „tylko raz odnośnie zawodowego egzaminu radcowskiego”.

Zasady urlopu na przygotowanie do egzaminu zawodowego adwokackiego i radcowskiego są identyczne, ale jednak podstawa prawna ich przyznania jest różna. Zdaniem autora należy przyjąć, że pomimo wielu wspólnych elementów urlopu na przygotowanie do egzaminu zawodowego adwokackiego i radcowskiego, to najważniejszym elementem je różniącym jest podstawa prawna.

Procedura dotycząca wykorzystania urlopu na przygotowanie się do egzaminu zawodowego odbywa się na wniosek pracownika, co oznacza, że pracodawca nie może przyznać tego urlopu z własnej inicjatywy.

Warto jednak podkreślić, że jeżeli zostaną spełnione wyżej opisane warunki, to pracodawca nie może odmówić udzielenia urlopu pracownikowi. Ponadto nie może on wyciągać negatywnych konsekwencji wobec pracownika, który skorzystał z urlopu na przygotowanie się do egzaminu zawodowego np. poprzez potrącenie uposażenia w związku z nieusprawiedliwioną obecnością na służbie (wyrok NSA z 15 maja 2015 r., I OSK 2177/13, Legalis nr 1395043).

Urlop na czas trwania egzaminu zawodowego

Należy zwrócić uwagę na pewne odrębności wynikające z różnicy pomiędzy urlopem na przygotowanie do egzaminu zawodowego a urlopem na czas trwania egzaminu zawodowego.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, że terminy egzaminów zawodowych są ogłaszane z odpowiednim wyprzedzeniem. W przypadku egzaminów zawodowych adwokata, komornika sądowego, notariusza oraz komornika sądowego jest to okres wynoszący co najmniej 90 dni przed planowanym egzaminem zawodowym. Oznacza to, że informacja o właściwym egzaminie zawodowym jest znana wcześniej, tak więc każda osoba zainteresowana może wcześniej dowiedzieć się o terminie egzaminu zawodowego.

W przypadku przełożenia terminu egzaminu, tak jak to miało miejsce w 2020 r., której przyczyną był wirus SARS COV-2, osobie podchodzącej do egzaminu nie przysługuje dzień wolny za egzamin, który był planowany, ale się nie odbył. Dniami wolnymi od pra-

cy są dni, w których faktycznie odbył się egzamin. Ilość dni jest uzależniona od rodzaju egzaminu zawodowego.

Przez datę przeprowadzenia egzaminu nie można rozumieć daty planowanej, lecz datę, w której miał miejsce egzamin zawodowy.

W przeciwieństwie do urlopu na przygotowanie do egzaminu końcowego osoba podchodząca do tego egzaminu otrzymuje 100% wynagrodzenia.

Ustawodawca nie ograniczył możliwości skorzystania z tego urlopu tylko raz, tak jak to ma miejsce w przypadku urlopu na przygotowanie do egzaminu. W tym przypadku ustawodawca nie wprowadził limitu podejść do egzaminu. Oznacza to np., że jeśli pracownik nie zdał egzaminu zawodowego w 2022 r. i skorzystał z urlopu na egzamin zawodowy, to nie ma przeciwskażeń natury prawnej, aby z urlopu na egzamin zawodowy skorzystał w 2023 r.

Procedura dotycząca wykorzystania urlopu na uczestnictwo w egzaminie zawodowym odbywa się na wniosek pracownika, co oznacza, że pracodawca nie może przyznać tego urlopu z własnej inicjatywy. Udzielenie urlopu na przygotowanie do egzaminu zawodowego musi zostać odnotowane w świadectwie pracy. Ponadto urlop na przygotowanie do egzaminu nie może być w żaden sposób modyfikowany na niekorzyść pracownika (wyrok SN z 19 czerwca 2008 r., II PK 340/07, Legalis nr 170153). Jest to więc szczególny rodzaj urlopu szkoleniowego w rozumieniu przepisów dotyczących kwalifikacji zawodowych (wyrok SN z 18 sierpnia 2010 r., II PK 33/10, Legalis nr 397091).

Warto podkreślić, że jeżeli zostaną spełnione wyżej opisane warunki, to pracodawca nie może odmówić udzielenia urlopu pracownikowi. Ponadto nie może on wyciągać negatywnych konsekwencji wobec pracownika.

Urlop na przygotowanie do egzaminu i urlop na czas trwania egzaminu zawodowego a urlop szkoleniowy w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy

Ostatnim zagadnieniem jest relacja urlopu na przygotowanie do egzaminu i urlopu na egzamin zawodowy a przepisami kodeksu pracy dotyczącymi podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników (art. 103¹–art. 103² k.p.)

Zgodnie z art. 103¹ § 1 k.p., przez podnoszenie kwalifikacji zawodowych rozumie się zdobywanie lub uzupełnianie wiedzy i umiejętności przez pracownika, z inicjatywy pracodawcy albo za jego zgodą. Zgodnie z art. 103² § 1 pkt 3 k.p. pracownikowi udziela się urlopu wynoszącego 6 dni w przypadku przystąpienia do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie lub egzaminu w zawodowego. Ponadto przez dni urlopu szkoleniowego rozumie się, zgodnie z art. 103² § 2 k.p., dni, które są dla pracowników dniami pracy, zgodnie z obowiązującym pracownika rozkładem czasu pracy.

W tym miejscu należy odpowiedzieć na dwa kluczowe pytania:

1. Czy adwokacki, komorniczy, notarialny i radcowski egzamin zawodowy jest, egzaminem potwierdzającym kwalifikacje w zawodzie” czy też „egzaminem zawodowym” w rozumieniu przepisów art. 103¹ § 1 k.p.?

2. Czy wobec tego przysługuje urlop szkoleniowy w świetle przepisów art. 103¹ § 1 pkt 3 k.p. w zw. z art. 103² § 2 k.p. dla osób, które wykorzystały poprzednio urlop na przygotowanie się do egzaminu zawodowego?

Przystępując do adwokackiego, komorniczego, notarialnego czy radcowskiego egzaminu zawodowego w przypadku uzyskania oceny pozytywnej z któregośkolwiek z tych egzaminów pracownik podnosi swoje kwalifikacje choćby w ten sposób, że uzyskuje uprawnienia, które są zarezerwowane tylko dla osób wykonujących poszczególne zawody. Zdaniem autora jest to egzamin zawodowy.

Tak więc na pierwsze pytanie należy uznać, że podejście do adwokackiego lub radcowskiego egzaminu zawodowego należy rozpatrywać jako podnoszenie kwalifikacji w myśl art. 103¹ § 1 k.p., gdyż dotyczy on kompetencji, które mogą być przydatne dla pracownika w przyszłości (Sobczyk, 2020, s. 578–579).

W odpowiedzi na drugie pytanie należy rozważyć dwa przypadki:

1) przypadek, kiedy pracownik nie wykorzystał urlopu na przygotowanie do egzaminu,

2) przypadek, kiedy pracownik wykorzystał urlop na przygotowanie do egzaminu.

W pierwszym przypadku zdaniem autora nie można łączyć przepisów art. 78c ust. 1 Prawa o adwokaturze, art. 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych, art. 74c § 1 Prawa o notariacie oraz art. 116 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych z przepisami art. 103² § 1 pkt 3 k.p.

Wskazane w art. 78c ust. 1 Prawa o adwokaturze, art. 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych, art. 74c § 1 Prawa o notariacie oraz art. 116 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych uprawnienia do jednorazowego wykorzystania urlopu na przygotowanie do egzaminu nie wskazują na możliwość łączenia urlopu na przygotowanie do egzaminu z przepisami art. 103² § 1 pkt 3 k.p., gdyż urlop dotyczy tego samego zjawiska, tj. podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Tak samo przepisy kodeksu pracy nie pozwalają łączyć urlopów na uczestnictwo w egzaminie zawodowym z urlopami zawartymi w odrębnych ustawach, takich jak: Prawo o adwokaturze, ustawie o radcach prawnych, Prawo o notariacie oraz ustawie o komornikach sądowych.

Zgodnie z art. 103² § 2 k.p., dniami wolnymi w przypadku urlopu szkoleniowego na przygotowanie się do egzaminu zawodowego w rozumieniu art. 103² § 1 pkt 3 k.p. są dni, które są dla pracownika dniami pracy, zgodnie z obowiązującym go rozkładem czasu pracy. Natomiast przepisy dotyczące urlopów (na przygotowanie się do egzaminu zawodowego, jak i urlopu na uczestniczenie w egzaminie zawodowym) są dniami kalendarzowym.

Zdaniem autora, gdyby zastosować przepisy art. 103² § 1 pkt 3 k.p. (który dotyczy urlopu, dotyczącego egzaminu zawodowego) oraz urlopu na przygotowanie się do

egzaminu zawodowego na podstawie art. 78c ust. 1 Prawa o adwokaturze, 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych, art. 74c § 1 Prawa o notariacie oraz art. 116 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych, wtedy łączny czas urlopu wynosiłby: 30 dni kalendarzowych (art. 78c ust. 1 Prawa o adwokaturze, 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych, art. 74c § 1 Prawa o notariacie oraz art. 116 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych) plus 6 dni roboczych (art. 103² § 1 pkt 3 k.p.). Doszłoby zatem do łączenia urlopu, który dotyczy dni kalendarzowych i dni roboczych.

Uprawnienia wynikająca z art. 78c ust. 1 Prawa o adwokaturze, 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych, art. 74c § 1 Prawa o notariacie oraz art. 116 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych są korzystniejsze dla pracownika, a ewentualna możliwość łączenia urlopu na przygotowanie do egzaminu z przepisami urlopu na podniesienie kwalifikacji zawartego w art. 103¹ § 1 k.p. doprowadziłaby do zbyt korzystnego uprawnienia pracownika.

Jednakże odmienna sytuacja występuje w momencie, kiedy pracownik wykorzystał wcześniej uprawnienie wynikające z art. 78c ust. 1 Prawa o adwokaturze, 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych, art. 74c § 1 Prawa o notariacie oraz art. 116 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych. W takim przypadku istniałaby możliwość wykorzystania urlopu z art. 103¹ § 1 k.p. w wymiarze 6 dni regulowanym w 103² § 1 pkt 3 k.p. zachowując w tym przypadku pełne prawo do wynagrodzenia.

Należy stwierdzić, że ustawodawca nie wprowadził limitu możliwości skorzystania z urlopu z art. 103² § 1 pkt 3 k.p.

Jednocześnie autor zgadza się ze stanowiskiem doktryny, że w trakcie urlopu ustawodawca nie może odwołać pracownika z urlopu na podstawie art. 167 k.p., gdyż niweczyłoby to cel urlopu, jakim jest przygotowanie się do egzaminu zawodowego (Dzienis, 2021, s. 370–371, Czerniak-Swędzioł, Koczur, 2007, s. 289–294).

Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, w której pracownik wykorzystuje urlop na egzamin zawodowy. W przypadku nieuczestniczenia choć jednego dnia w zawodowym egzaminie adwokackim, komorniczym, notarialnym czy radcowskim bez względu na przyczynę, egzamin zostaje ukończony z wynikiem negatywnym.

Ponadto należy podkreślić, że urlop na przygotowanie się do egzaminu zawodowego oraz urlop na egzamin zawodowy, to są dwa odrębne urlopy, które nie są rozumiane jako urlop wypoczynkowy. Istotny jest cel egzaminu — zdanie egzaminu zawodowego.

Odpowiedzialność odszkodowawcza pracodawcy w przypadku naruszenia przepisów odnoszących się do urlopów na przygotowanie się do egzaminu zawodowego oraz urlopu na czas trwania egzaminu zawodowego

Zdaniem autora należy uznać możliwość wystąpienia naruszeń przepisów odnoszących się do urlopu na przy-

gotowanie do egzaminu adwokackiego, komorniczego, notarialnego lub radcowskiego. W sytuacjach takich art. 471 ustawy z 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1360; dalej: k.c.) może stanowić podstawę roszczenia o naprawienie szkody przez pracodawcę, o ile zostały spełnione następujące przesłanki:

1. osoba ta była pracownikiem w momencie, kiedy przysługiwał jej urlop na przygotowanie do zawodowego egzaminu adwokackiego, komorniczego, notarialnego lub radcowskiego;

2. pracownik złożył odpowiedni wniosek;

3. pracownik wcześniej nie korzystał z urlopu na przygotowanie do egzaminu zawodowego adwokackiego, komorniczego, notarialnego lub radcowskiego.

Art. 300 k.p. może być stosowany wyłącznie w stosunkach pracy (Walczak, 2020, s. 1842). Natomiast w doktrynie podkreśla się, że nieudzielenie urlopu może uzasadniać roszczenie o naprawienie szkody z art. 471 k.c., jeśli zostały spełnione przesłanki do udzielenia urlopu (Lemańska, 2022, s. 614). Zdaniem autora tymi przesłankami są okoliczności, iż osoba uprawniona do złożenia takiego wniosku jest pracownikiem, złożyła wniosek o udzielenie urlopu na przygotowania się do egzaminu zawodowego oraz wcześniej korzystała z tego urlopu.

Warto także podkreślić, że naruszenie przepisów może dotyczyć nie tylko nieudzielenia urlopu, ale także odwołania z urlopu w trakcie urlopu szkoleniowego. Ważne jest to, aby doszło do nieprawidłowego spełnienia świadczenia.

W związku z czym naruszenie przepisów przez pracodawcę na przygotowanie do egzaminu będzie podlegało odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie:

1) 78c ust. 1 Prawa o adwokaturze w zw. z art. 471 k.c. — w przypadku zawodowego egzaminu adwokackiego.

2) art. 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 471 k.c. — w przypadku zawodowego egzaminu radcowskiego.

3) art. 74c § 1 Prawa o notariacie w zw. z art. 471 k.c. — w przypadku zawodowego egzaminu notarialnego.

4) art. 116 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych w zw. z art. 471 k.c. — w przypadku zawodowego egzaminu komorniczego.

Naruszenie przepisów przez pracodawcę dotyczącego uczestnictwa w egzaminie zawodowym będzie podlegało odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie:

1) 78c ust. 2 Prawa o adwokaturze w zw. z art. 471 k.c. — w przypadku zawodowego egzaminu adwokackiego.

2) art. 34 ust. 4 ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 471 k.c. — w przypadku zawodowego egzaminu radcowskiego.

3) art. 74c § 2 Prawa o notariacie w zw. z art. 471 k.c. — w przypadku zawodowego egzaminu notarialnego.

4) art. 116 ust. 2 ustawy o komornikach sądowych w zw. z art. 471 k.c. — w przypadku zawodowego egzaminu komorniczego.

Wynagrodzenie za czas urlopu na przygotowanie do egzaminu zawodowego oraz urlopu na czas egzaminu zawodowego

Na podstawie art. 297 k.p. zostało wprowadzone rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 29 maja 1996 r. w sprawie sposobu ustalania wynagrodzenia w okresie niewykonywania pracy oraz wynagrodzenia stanowiącego podstawę obliczania odszkodowań, odpraw, dodatków wyrównawczych do wynagrodzenia oraz innych należności przewidzianych w Kodeksie pracy (dalej: rozporządzenie z 29.05.1996 r.). Zgodnie z § 5 rozporządzenia z 29.05.1996 r. przy ustalaniu wynagrodzenia za czas zwolnienia od pracy oraz za czas niewykonywania pracy, gdy przepisy przewidują zachowanie przez pracownika prawa do wynagrodzenia, stosuje się zasady obowiązujące przy ustalaniu wynagrodzenia za urlop, z tym, że składniki wynagrodzenia ustalone w wysokości przeciętnej oblicza się z miesiąca, w którym przypadło zwolnienie od pracy lub okres niewykonywania pracy.

Na podstawie art. 173 k.p. wydane zostało rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 8 stycznia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego (dalej: rozporządzenie z 8.01.1997 r.). Zgodnie z § 6 rozporządzenia, ustalając wysokość tego wynagrodzenia za urlop należy uwzględnić:

1) jednorazowych lub nieperiodycznych wypłat za spełnienie określonego zadania bądź za określone osiągnięcie,

2) wynagrodzenia za czas gotowości do pracy oraz za czas niezawinionego przez pracownika przestoju,

3) gratyfikacji (nagród) jubileuszowych,

4) wynagrodzenia za czas urlopu wypoczynkowego, a także za czas innej usprawiedliwionej nieobecności w pracy,

5) ekwiwalentu pieniężnego za urlop wypoczynkowy,

6) dodatkowego wynagrodzenia radcy prawnego z tytułu zastępstwa sądowego,

7) wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną,

7a) kwoty wyrównania do wynagrodzenia za pracę do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę,

8) nagród z zakładowego funduszu nagród, dodatkowego wynagrodzenia rocznego, należności przysługujących z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej,

9) odpraw emerytalnych lub rentowych albo innych odpraw pieniężnych,

10) wynagrodzenia i odszkodowania przysługującego w razie rozwiązania stosunku pracy.

— stosując zasady wymienione w § 7–11 wskazanego rozporządzenia.

W celu obliczenia wynagrodzenia za urlop na przygotowanie się do zawodowego egzaminu adwokackiego,

komorniczego, notarialnego lub radcowskiego ze stałych składników wynagrodzenia należy obliczyć stawkę godzinową. Jednakże w przypadku urlopu na przygotowanie do egzaminu zawodowego stawka godzinowa musi być odliczona na podstawie podstawy wyrażonej w % wynikającej z art. 78c ust. 1 Prawo o adwokaturze, 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych, art. 74c § 1 Prawa o notariacie oraz art. 116 ust. 1 ustawy o komornikach sadowych, tj. 80% wynagrodzenia stałego przysługującego pracownikowi na podstawie zawartej umowy o pracę.

Oznacza to, że ustalając stawkę godzinową z wynagrodzenia stałego należy podzielić jako 0,8 tj. kwotę 80% wynagrodzenia ustalonego w stałej miesięcznej stawce przez nominalny czas pracy z miesiąca, w którym udzielono urlopu. Następnie wskazana stawka godzinowa ze stałego wynagrodzenia musi być pomnożona przez liczbę godzin, jakie pracownik przepracowałby zgodnie z rozkładem czasu pracy, gdyby w tym czasie nie udzielono mu urlopu na przygotowanie do egzaminu adwokackiego, komorniczego, notarialnego lub radcowskiego. W przypadku gdy występują zmienne składniki wynagrodzenia za urlop na przygotowanie do egzaminu adwokackiego, komorniczego, notarialnego lub radcowskiego ze zmiennych składników wynagrodzenia należy ustalić stawkę godzinową ze zmiennego składnika wynagrodzenia z miesiąca, w którym pracownik był nieobecny w pracy z powodu korzystania z urlopu na przygotowanie do egzaminu adwokackiego, komorniczego, notarialnego lub radcowskiego. Kiedy już ustalimy stawkę godzinową z wynagrodzenia zmiennego trzeba ją pomnożyć przez 0,8 tj. przez 80% wynagrodzenia zmiennego uzyskanego za miesiąc, w którym wystąpiła nieobecność w pracy pracownika przez ilość godzin faktycznie przepracowanych w tym miesiącu. Tak ustaloną stawkę godzinową z wynagrodzenia zmiennego należy pomnożyć przez liczbę godzin, jakie pracownik przepracowałby zgodnie z rozkładem czasu pracy, gdyby w tym czasie był obecny w pracy.

Takie same zasady należałoby przyjąć za urlop dotyczący egzaminu zawodowego z tą różnicą, że zamiast stawki 80% należna jest stawka 100%.

Szczególne regulacje odnoszące się do funkcjonariuszy lub żołnierzy zawodowych przystępujących do egzaminów radcowskich

Zgodnie z art. 75 ustawy o radcach prawnych, stosunek służbowy oraz wynikające z niego prawa i obowiązki radców prawnych i aplikantów radcowskich będących żołnierzami w czynnej służbie wojskowej, funkcjonariuszami Policji, Służby Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży

Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej lub Służby Więziennej, w zakresie nieokreślonym niniejszą ustawą określają przepisy odrębnych ustaw.

W konsekwencji urlopy funkcjonariuszy służb mundurowych lub wojskowych mogą zostać zmienione na podstawie odrębnych ustaw, tj.

1) ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 1882 ze zm.; dalej: uop),

2) ustawy z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1061 ze zm.; dalej: uosg),

3) ustawy z 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1969 ze zm.; dalej: ustawa o PSP),

4) ustawy z 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 557 ze zm.; dalej: ustawa o ABW),

5) ustawy z 09.06.2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1900 ze zm.; dalej: ustawa o CBA),

6) ustawy z 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego (dalej: tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1328 ze zm.; dalej: ustawa o SKW),

7) ustawy z 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 2470 ze zm.; dalej: ustawa o SW)

8) ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 575 ze zm.; dalej: ustawa o SOP)

9) ustawy z 26 lipca 2018 r. o Straży Marszałkowskiej (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1727 ze zm.; dalej: ustawa o SM)

10) ustawy z 11 marca 2022 r. o Obronie Ojczyzny (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 2305 ze zm.; dalej: OjczyznaU)

Urlopy na egzamin i na przygotowanie się do egzaminu zawodowego przysługujące funkcjonariuszom służb mundurowych

Należy podkreślić, że nie wszyscy funkcjonariusze mają prawo do urlopu na przygotowanie się do zawodowego egzaminu radcowskiego na podstawie odrębnych ustaw. Takie uprawnienie nie przysługuje:

1) funkcjonariuszom Policji (brak uregulowania przepisów szczególnych dotyczących urlopu na przygotowanie się do egzaminu w uop),

2) funkcjonariuszom Straży Granicznej (brak uregulowania przepisów szczególnych dotyczących urlopu na przygotowanie się do egzaminu w usg),

3) funkcjonariuszom Państwowej Straży Pożarnej (brak uregulowania przepisów szczególnych dotyczących urlopu na przygotowanie się do egzaminu w ustawie o PSP).

Oznacza to, że do sytuacji wymienionych funkcjonariuszy odnośnie urlopów mają zastosowanie przepisy ustawy o radcach prawnych (wyrok NSA z 15 maja 2015 r., I OSK 2177/13, Legalis nr 1395043).

Przepisy odrębnych ustaw są skonstruowane następująco. Funkcjonariuszowi, który uzyskał zezwolenie na odbycie aplikacji, przysługuje 30 dni urlopu w celu przygotowania i złożenia egzaminu radcowskiego. Warto zaznaczyć, że wynagrodzenie wynosi 100%, a nie 80% wynagrodzenia brutto, tak jak w przypadku osób, które wnioskuje o urlop na podstawie przepisów art. 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych.

Kluczowy jest tutaj fragment „jeśli uzyska zezwolenie”. Jeśli zezwolenie nie zostanie udzielone, to, zdaniem autora, zastosowanie mają przepisy art. 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych. Wtedy funkcjonariusz ma prawo do uzyskania urlopu na przygotowanie się do zawodowego egzaminu radcowskiego na podstawie przepisów art. 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych z wynagrodzeniem w wysokości 80% brutto, jeśli jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę.

Podstawami prawnym odnośnie poszczególnych funkcjonariuszy są:

1) art. 98 ust. 2 pkt 5 ustawy o ABW — w przypadku funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu,

2) art. 85 ust. 2 pkt 5 ustawy o CBA — w przypadku funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego,

3) art. 58 ust. 2 pkt 5 ustawy o SKW — w przypadku funkcjonariuszu Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego,

4) art. 146 ust. 1 pkt 5 ustawy o SW — w przypadku funkcjonariuszy Służby Więziennej,

5) art. 154 w zw. z art. 156 pkt 5 ustawy o SOP — w przypadku funkcjonariuszy Służby Ochrony Państwa.

6) art. 63 ust. 1 i 2 w zw. z art. 64 ust. 1 pkt 5 ustawy o SM — w przypadku funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej.

Natomiast w przypadku funkcjonariuszy nie mają zastosowania przepisy art. 34 ust. 4 ustawy o radcach prawnych, gdyż urlop na uczestnictwo w zawodowym egzaminie prawniczym wynosi łącznie 30 dni na podstawie odrębnych przepisów.

W przeciwieństwie do przepisów ustawy o radcach prawnych, przepisy odrębnych ustaw nie wskazują, że z takiego uprawnienia można skorzystać tylko raz, co może świadczyć o tym, że można z tego urlopu skorzystać więcej niż jeden raz na podstawie odrębnych przepisów. W związku z czym naruszenie przez pracodawcę przepisów dotyczących przygotowania do egzaminu radcowskiego przez funkcjonariusza będzie podlegało odpowiedzialności odszkodowawczej, lecz nie będzie to wynikało z przepisów ustawy o radcach prawnych, ale z artykułu ustawy odrębnej w zw. z art. 471 k.c. (wyrok SN z 14 stycznia 2015 r., II PK 54/14, Legalis nr 1213084).

Natomiast w przypadku urlopu na uczestnictwo w zawodowym egzaminie radcowskim we wszystkich przypadkach funkcjonariuszom przysługują dni wolne na podstawie art. 34 ust. 4 ustawy o radcach prawnych.

Uprawnienia urlopowe żołnierzy zawodowych wynikające z ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o Obronie Ojczyzny

Zgodnie z art. 271 OjczyznaU żołnierzowi zawodowemu pobierającemu naukę, właściwy organ udziela płatnego urlopu szkoleniowego na pobieranie nauki, odbywanie studiów wyższych lub studiów podyplomowych lub kształcenie w szkole doktorskiej, a także na odbycie specjalizacji medycznej, farmaceutycznej, diagnostyki laboratoryjnej oraz w dziedzinach mających zastosowanie w ochronie zdrowia, a także aplikacji radcowskiej lub legislacyjnej. Urlop szkoleniowy jest przeznaczony na przygotowanie się do egzaminów i ich złożenie, przygotowanie pracy dyplomowej, przygotowanie i złożenie egzaminu dyplomowego, specjalizacyjnego, egzaminów doktorskich, przygotowanie się do obrony rozprawy doktorskiej lub kolokwium habilitacyjnego.

Zgodnie z art. 274 ust. 1 pkt 6 OjczyznaU wymiar urlopu szkoleniowego wynosi w celu przygotowania się do egzaminu radcowskiego, egzaminu sędziowskiego lub egzaminu prokuratorskiego i złożenia każdego z tych egzaminów — 30 dni. Zgodnie z § 1 pkt 16 oraz załącznikiem do rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z 13 czerwca 2022 r. w sprawie korpusów osobowych, grup osobowych i specjalności wojskowych (Dz.U. z 2022 r., poz. 1333) radcy prawni są przypisani do korpusu osobowego wymiaru sprawiedliwości i obsługi prawnej w grupie osobowej obsługi prawnej. Warto zaznaczyć, że w przeciwieństwie do art. 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych, urlop ten nie odnosi się do dni kalendarzowych, a dni roboczych, oraz wynagrodzenie wynosi 100%, a nie 80% wynagrodzenia brutto.

Natomiast w przypadku żołnierza zawodowego nie mają zastosowania przepisy art. 34 ust. 4 ustawy o radcach prawnych, gdyż urlopu na uczestnictwo w zawodowym egzaminie prawniczym wynosi łącznie 30 dni na podstawie art. 274 ust. 1 pkt 6 OjczyznaU. W przeciwieństwie do przepisów ustawy o radcach prawnych przepisy OjczyznaU nie regulują, że z takiego uprawnienia można skorzystać tylko raz, co może świadczyć o tym, że można z tego urlopu skorzystać więcej niż jeden raz na podstawie przepisów OjczyznaU. W związku z czym naruszenie przez pracodawcę przepisów dotyczących przygotowania do egzaminu radcowskiego przez żołnierza będzie podlegało odpowiedzialności odszkodowawczej, lecz nie będzie to wynikało z przepisów ustawy o radcach prawnych, ale z art. 274 ust. 1 pkt 6 OjczyznaU w zw. z art. 471 k.c.

Natomiast w przypadku urlopu na uczestnictwo w zawodowym egzaminie radcowskim we wszystkich żołnierzom przysługują dni wolne na podstawie art. 34 ust. 4 ustawy o radcach prawnych.

Podsumowanie

W ramach adwokackiego, komorniczego, notarialnego i komorniczego egzaminu zawodowego przysługują pra-

cownikowi dwa rodzaje urlopów: urlop na przygotowanie do egzaminu oraz urlop na egzamin zawodowy.

Ten pierwszy rodzaj urlopu można wykorzystać tylko jeden raz i wiąże się on z obniżeniem wynagrodzenia do 80%, w przeciwieństwie do urlopu na egzamin zawodowy, w związku z którym pracownik otrzymuje 100% wynagrodzenia, a przystąpienie do niego nie musi być ograniczone do jednego razu.

Wyjątkiem są ustawa o SW, ustawa o CBA, ustawa o ABW, ustawa o SKW, ustawa o SOP, ustawa o SM oraz OjczyznaU, w przypadku których niektórzy funkcjonariusze lub wojskowi podchodzący do egzaminu radcowskiego otrzymują 100% wynagrodzenia (a nie 80%), a urlop ten może być wykorzystany dowolną ilość razy przez funkcjonariuszy lub wojskowych.

Zdaniem autora nie można łączyć urlopów regulowanych w kodeksie pracy z urlopem unormowanym w ustawie szczególnej, jeśli cel tego urlopu jest taki sam. Natomiast nie ma przeszkód prawnych odnośnie wykorzystania urlopu na podstawie kodeksu pracy, jeśli wcześniej wykorzystano urlop przyznany na podstawie Prawa

o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych, Prawa o notariacie, ustawy o komornikach sądowych, ustawy o SW, ustawy o CBA, ustawy o ABW, ustawy o SKW, ustawy o SOP, ustawy o SM oraz OjczyznaU.

Natomiast odpowiedzialność odszkodowawcza nie będzie podlegała przepisom kodeksu pracy, lecz odpowiednio przepisom Prawa o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych, Prawa o notariacie, ustawy o komornikach sądowych, ustawy o SW, ustawy o CBA, ustawy o ABW, ustawy o SKW, ustawy o SOP, ustawy o SM oraz OjczyznaU w związku z art. 471 k.c.

Zdaniem autora ustawodawca powinien uregulować w ten sposób, aby takie same uprawnienia związane z urlopem na przygotowanie się do zawodowego egzaminu radcowskiego przysługiwały osobom służącym w służbach mundurowych, jak i niesłużącym w służbach mundurowych, tak jak jest to uregulowane w przepisach art. 34 ust. 3 ustawy o radcach prawnych (tj. urlop, który można wykorzystać raz na okres 30 dni kalendarzowych z wynagrodzeniem wynoszącym 80%).

Bibliografia/References

- Bocian, M. (2022). W: A. Szereda (Red.), *Prawo o notariacie. Komentarz* (s. 495). C.H.Beck.
- Czerniak-Swędziół, J., Koczur, S. (2007). Charakter prawny urlopu udzielanego pracownikowi na przygotowanie się do egzaminu radcowskiego. *Studia z zakresu prawa pracy i polityki społecznej*, 1, 289 – 294.
- Dzienis, P. (2021). W: R. Reiwer (Red.), *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz* (s. 370 – 371). C.H.Beck.
- Lemańska, J. (2022). W: T. Scheffler (Red.), *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*. C.H.Beck.
- Sobczyk, A. (2020). W: A. Sobczyk (Red.), *Kodeks pracy. Komentarz* (s. 578 – 579), C.H.Beck.
- Walczak, K. (2020). W: W. K. Baran (Red.), *Kodeks pracy. Komentarz t. II art. 114 – 304⁵*, C.H.Beck.

Dr Adam Bojarski, Autor jest doktorem nauk prawnych oraz radcą prawnym przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Poznaniu.

Dr Adam Bojarski, The author is a doctor of legal sciences and a legal adviser to the District Chamber of Legal Advisers in Poznań.

Księgarnia internetowa Polskiego Wydawnictwa Ekonomicznego
zaprasza na zakupy **z rabatem 15%**

www.pwe.com.pl

